

здійснити, без залучення першоджерел, насамперед архівних, як уже проаналізованих, так і невідомих.

Отже, праці про О. Оглоблина в цілому висвітлюють основні віхи його політичної та наукової діяльності в окупованому Києві. Діяльність вченого оцінюється по-різному. Проте, всі дослідники однак у думці, що Олександр Петрович не стояв осторонь подальшого розвитку України, хоча ціною за таку діяльність була втрата авторитету серед гітлерівців. Однак усі ці труднощі, на відміну від більшості його колег, не вплинули на світогляд вченого. Нацисти не дбали про створення належних умов для його професійної діяльності, вони шукали в ньому лише об'єкт, який мав би продукувати «ідеологічно правильні» публікації, виправдовувати їхні варварські дії, формувати в читача чорно-білу картину світу. Втім, учений не був зламаний обставинами, не погодився на «правила гри» нових господарів, не кривив душею, щиро каявся у «помилках» і не змінював «свої» погляди на діаметрально протилежні. Слід зауважити, що статті та спеціальні дослідження про О. Оглоблина, надруковані в різних виданнях, не дають повного уявлення про величину цієї постаті. Крім того, вони потребують подальшого вивчення та доповнення, оскільки поза увагою дослідників залишилася значна джерельна база, зокрема спогади вченого, епістолярна спадщина та матеріали особового фонду.

1. Верба І. Олександр Оглоблин. Життя і праця в Україні. – К., 1999.
2. Костючок О. Створення і структурна побудова Київської міської управи за часів німецької військової адміністрації // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія «Історія». – 2010. – Вип. 100.
3. Городиський З. Українська Національна Рада в Києві // На зов Києва. Український націоналізм у II світовій війні: Зб. ст. і док. – К., 1993.
4. Винар Л. Олександр Петрович Оглоблин (1899–1992). Короткий біографічний аналіз // Український історик. – 1993. – Вип. 1–4.
5. Салій І.М. Обличчя столиці в долях її керівників. – К., 2008.
6. Кучерук О. Чин Володимира Багазія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // knolga.at.ua/load/khkh_storichchja/1941_1953.
7. Армстронг Д. Український націоналізм. Факти і дослідження. – М., 2008.
8. Верба І. О. П. Оглоблин // Укр. істор. журн. (далі – УІЖ). – 1995. – № 6.
9. Заболотна Т. Структура цивільних органів окупаційної влади в Києві // Архіви окупації 1941–1944. Більше не таємно. – Т. 1. – К., 2006.
10. Гайвас Я. Коли кінчалася епоха. – Чикаго, 1964.
11. Київ у дні нацистської навали. За документами радянських спецслужб. – К.; Львів, 2003.
12. Омельченко В. Проф. д-р Олександр Оглоблин (Життя і діяльність) // Український історик. – 1989. – № 4.
13. Король В.Ю. Бабин Яр: відоме і невідоме // Голос України. – 1991. – 14 серпня.
14. Київ очима ворога: дослідження, документи, свідчення. – К., 2012.
15. Українське Слово. – 1941. – 2 листопада.
16. Коваль М.В. Українська культура та її діячі в політиці нацистських колонізаторів // УІЖ. – 1993. – № 9.
17. Архів-музей Переходової Доби. Пофоновий путівник. – К., 2002.
18. Гирич І. Київський музей Переходової доби (1942) // Український історик. – 1998. – Вип. 1–4.
19. Салата О.О. Діяльність Музею-Архіву перехідної доби як науково-дослідницького осередку окупованого Києва в період Другої світової війни // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. Серія: Історія та географія. – Х., 2013. – Вип. 49.

20. ДАКО. – Ф. Р-2412. – Оп. 1. – Спр. 2.

21. Верба І. Олександр Оглоблин як директор Музею-архіву перехідної доби м. Києва // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. – 1999. – Т. 1.

22. Грімстед Кеннеді П., Боряк Г. Доля українських культурних цінностей під час другої світової війни: винищення архівів, бібліотек, музеїв. – К.; Львів, 1991.

23. Верба І. Історична наука в Україні та історики в період нацистської окупації (1941–1944 рр.) // Історія та історіографія в Європі. – 2003. – Вип. 3.

24. Верба І. Діяльність Комісії з української проблематики в окупованому Києві (літо 1942 р.) // Третя наукова геральдична конференція: Зб. тез. – Львів, 1993.

25. Верба І. Олександр Оглоблин: нарис життя і діяльності // Сіверщина в долі істориків та в історичних дослідженнях. – К.; Новгород-Сіверський, 1998.

Gez V.A. Public and scientific activity of Oleksandr Ohloblyn in Kyiv during the Occupation period: historiography. In the paper are analyzed the works of historians and scholars dedicated to the political and scientific work by professor O.P. Ohloblyn in occupied Kiev. **Key words:** O. Ohloblyn, historiography, Kyiv City Council, Museum and Archive of the transitional period.

В. Л. Третяк

ВІЙСЬКОВА ПРЕСА СРСР ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ІСТОРИОГРАФІЇ

У статті аналізується науковий доробок вітчизняних учених, присвячений періодичним виданням збройних формувань на теренах СРСР років Другої світової війни.

Ключові слова: історіографія, Друга світова війна, періодичний друк, військова преса.

Упродовж ХХ – початку ХХІ ст. в історичній науці був зібраний значний наратив, який розкриває проблематику політико-пропагандистської системи радянського періоду. Дослідження різноманітних форм впливу на свідомість людей, що їх використовувало керівництво СРСР, а особливо під час великих катаклізмів, зокрема Другої світової війни, дало змогу науковцям глибше зрозуміти суть історичних процесів і подій. Чимало наукових пошуків, публіцистичних та мемуарних видань було присвячено радянській періодиці, адже в першій половині ХХ ст. часописи були наймасовішим засобом отримання інформації, яка несла конкретні меседжі та створювала відповідний інформаційний простір. Дослідження напрацювань радянських політико-пропагандистських інструментів, які застосовували тогочасні часописи для впливу на свідомість людей, є актуальним і нині, в умовах появи гібридних збройних конфліктів, коли засоби масової інформації відіграють у суспільстві не меншу роль, аніж війська і зброя.

Історіографія з цього питання пройшла кілька нерівнозначних етапів розвитку, непослідовним у своїй еволюції, які різнилися ідеологічним навантаженням та відкритістю доступу до архівних джерел, що зумовило, в свою чергу, відсутність комплексного підходу до проблеми й узагальнюючих праць, які б відповідали запитам сучасної історичної науки. Мета цієї наукової розвідки – дослідити стан наукової розробки проблеми вивчення військової періодики на теренах СРСР та України в роки Другої світової війни.

Умовно наукове студювання радянської преси можна поділити на два великі періоди. Перший охоплює проміжок від 1920-х рр., коли відбулося утвердження радянської влади, до 1991 р., тобто, до розпаду СРСР. Цей етап характеризується кількома періодами: довоєнний та воєнний, у яких закладалися історіографічні проблеми; повоєнний окреслюється до 1970-х рр., коли з'явилася багато вузькоспеціалізованих та фундаментальних праць; 1970-і – початок 90-х рр. – характери-

зувалися дослідженням періодики як історичного джерела. Другий етап розпочався від дня проголошення незалежності України і триває донині. В умовах еволюції методологічних підходів і необхідності більш глибокої та детальної постановки проблеми, які вимагає сучасна історична наука, цей період позначений звільненням від ідеологічних навантажень, руйнуванням міфів і стереотипів, домінуванням українського аспекту.

Історіографічний аналіз літератури із проблеми радянської преси засвідчує її стійке перебування у полі зору радянських дослідників від другої половини 1920-х рр. Звертаючись до матеріалів періодичного друку часів воєнного лихоліття, радянська історична наука переважно вивчала роль комуністичної партії, її ідейно-політичної та пропагандистської діяльності в суспільстві [1–10]. Авторами-дослідниками були розкриті особливості та досвід використання партійною номенклатурою різноманітних ідеологічних засобів (у тому числі й друку) в агітаційно-пропагандистській діяльності. Більш предметно питання періодики розглянуті в публікаціях, присвячених її ролі й значенню в роки війни. Це низка робіт, що стосуються діяльності партійно-радянської преси, зокрема газети «Правда», «Комуніст» тощо [11–15].

Окремим об'єктом дослідження багатьох науковців стала військова преса СРСР часів радянсько-німецького протистояння. Ще в ході війни, або майже відразу по її закінченню, побачили світ, зокрема, такі збірники, як «Боевые традиции нашей печати: в помощь редактору краснофлотской газеты», «Газета в бою», «Идеологическая работа КПСС в действующей армии. 1941–1945 гг.», «Советская военная печать». Згодом ґрунтовні праці запропонували А. Альохіна, М. Горохов, С. Жуков, М. Козлов, М. Кореневський, А. Кочуров, В. Лунев, О. Мішуріс, Р. Муксінов, М. Попов та М. Горохов [16–29]. В їхніх дослідженнях мілітарної преси – невід'ємного складника системи всесоюзної періодики – підкреслена керівна роль партії в її організації.

Військову періодику почали збирати науковці для своїх досліджень одразу по війні, адже вона слугувала джерелом для створення багатогранної історичної концепції війни, вміщуючи матеріали, зібрані в ході та відразу після боїв. Так, у звіті Комісії з історії Вітчизняної війни Академії наук УРСР за 1946 р. зазначається, що науковці опрацювали газети та журнали всесоюзного та республіканського значення, обласні й районні видання УРСР, з метою глибшого оволодіння темою [30, 61–62]. Значна кількість джерелознавчих праць присвячена радянській періодиці воєнної доби, з'явилася в 1970–80-х рр. [31–37]. Науковці відзначали, що друк посідає особливе місце в комплексі джерел, адже містить значно ширшу інформацію, порівняно із систематизованими документальними джерелами.

Україна в радянській історіографії розглядалася як складова частина СРСР, тому окремо її пресу часів війни майже не вивчали, хоча були деякі спроби дати характеристику діяльності ЗМІ на теренах нашої держави, визначити місце преси в ідейно-політичній роботі. Це, передусім, праці В. Лозицького, В. Мазила, В. Полковенка, В. Рубан, М. Цуманенка, Й. Цюха [38–45]. На особливу увагу дослідників претендувала лише підпільно-партизанська періодика УРСР. Значний внесок у студіювання цього напрямку зробили М. Белінський, Д. Григорович, І. Дем'ячук, О. Гутянська, І. Слободянюк [46–51]. Набутки у вивченні певних аспектів зазначеної теми істотні, але вони досліджувалися розрізнено, що не давало змоги зробити узагальнюючих висновків.

Радянські науковці робили також спроби дослідити пропагандистську діяльність, у тому числі періо-

дичного друку, окупаційної адміністрації та збройних формувань ворога на захоплених територіях СРСР [52–55]. У цих працях увага акцентувалася на провалі нацистської пропаганди серед місцевого населення та на відсутності належного дослідження механізму проведення пропагандистської роботи.

Із розпадом СРСР вивчення військової періодики знайшло своє продовження у контексті викликів, які поставила історична наука в умовах сучасних реалій. На пострадянському просторі авторитетними науковцями в цій царині стали Д. Байрау, Е. Галумов, Р. Овсепян, М. Рум'янцев, на вітчизняній ниві вивченням означеної теми займалися А. Мінгазутдінов, Т. Романенко, С. Сеґеда, Т. Срібна [56–62]. Не вшух інтерес науковців і до періодики радянського руху Опору на окупованих гітлерівцями територіях. Зокрема в цій царині на увагу заслуговує наукова розвідка В. Смірної, яка доходить думки, що дослідження підпільно-партизанської преси дає змогу скласти уявлення про масштаби й активність пропагандистсько-агітаційної діяльності українських радянських партизанів і підпільників та розкрити значущість друкованого слова як одного з важливих засобів у боротьбі з нацистськими поневолювачами [63].

У нових дослідженнях простежується вже критичний підхід до часописів періоду Другої світової як історичного джерела, а цікавість викликають праці С. Шпаковської та В. Сімперовича [64; 65]. Останній здійснив комплексне дослідження газети «Британський союзник» – друкованого періодичного органу Міністерства інформації Великобританії, що розповсюджувався у воєнний час на території Радянського Союзу серед цивільного населення та в лавах Червоної армії. У своєму пошуку автор дійшов висновку, що, за критичного ставлення до часопису, можна викрити багато помилок в історії, розвінчати усталені міфологеми та стереотипи, доказово та обґрунтовано проаналізувати історичні події воєнного лихоліття.

Останнім часом, у світі серед дослідників широкого розголосу набуло вивчення повсякденної історії. Роботою в цьому напрямі, з широким залученням періодичних видань воєнної доби, відзначилися Н. Антонюк, В. Гедз, В. Гінда [66–68]. Останній, на матеріалах окупаційної преси, простежив спортивне життя в Україні років нацистського поневолення. Це приклад того, як науковий наратив, що ґрунтується на використанні часописів, відкрив для багатьох істориків вагому, але недосліджену діяльність української історії. Звісно, з набуттям Україною незалежності, бурхливу зацікавленість серед науковців викликав новий, невідомий масив періодики воєнного часу – легальна преса часів окупації українських земель та видання українських націоналістичних збройних формувань. У першому випадку слід відзначити дослідження О. Андрущенка, Т. Борисенка, К. Курилишина, В. Лизанчука, О. Луцького, І. Павлюка, Н. Антонока та В. Гедза [69–76]. Націоналістична періодика стала предметом наукових пошуків М. Михайлюк, С. Сеґеди, О. Стасюка, Д. Титаренка та інших учених [77–80].

Отже, дослідження стану наукової розробки теми доводить наявність значного пласта напрацьованих з означеної проблематики, який склався в ході двох великих етапів. Радянський період студіювання позначений кореляцією науки в бік політичних запитів суспільства, тож і джерельна база поширювалася лише за напрямками, визначеними партійними ідеологами. Такі чинники стали перешкодою для об'єктивної реконструкції історичної дійсності. Позитивним набутком можна вважати закладання базису для подальшого

дослідження цієї проблеми. Із розпадом радянської тоталітарної системи, з'явилися нові концепції та методи, які акумулювала сучасна історична наука, дослідження вийшли на якісно новий науковий рівень. Доступність архівів дає змогу всебічно дослідити український чинник у Другій світовій війні. Однак непослідовність в еволюції двох етапів та незацікавленість істориків проблемами, що визначали морально-психологічний стан радянського суспільства, призвела до відсутності комплексного аналізу військової періодики на теренах СРСР часів Другої світової війни, який би відповідав стану сучасної історичної науки.

- Ахунзянов Т.И. Идейно-политическая направленность печати. – М., 1976.
- Будников В.П. Большевистская печать – важнейшее идеологическое оружие партии. – М., 1978.
- Горохов Н. Идеологическая работа КПСС в Советской Армии в годы Великой Отечественной войны. – М., 1985.
- Евсеев В.Е. Партийное воздействие прессы: Вопросы истории и методологии печати как средства идейного и организационного укрепления КПСС. – М., 1980.
- История партийной и советской печати: Учеб.-метод. пос. / А. Белков, Б. Вережкин, Н. Кононичин. – М., 1975.
- Комков Г.Д. Идейно-политическая работа КПСС в 1941–1945 гг. – М., 1965.
- Комков Г.Д. На идеологическом фронте Великой Отечественной. – М., 1983.
- Кондакова Н.И. Идеологическая победа над фашизмом 1941–1945 гг. – М., 1985.
- Методика изучения периодической печати: Сб. ст. / Под ред. Б. Есиная. – М., 1977.
- Смирнов В.П. Ленинские принципы партийного руководства печатью. – М., 1975.
- Еремин А.И. Роль газеты «Правда» в борьбе Коммунистической партии за мобилизацию рабочего класса на отпор врагу в первый период Великой Отечественной войны (июнь 1941 – ноябрь 1942 гг.): Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. – М., 1956.
- Кононыхин Н.М. Партийная и советская печать в период Великой Отечественной войны. – М., 1960.
- Паринов М.П. Виїзна редакція газети «Правда» в боротьбі за відбудову Донбасу (1943–1944) // Укр. істор. журн. (далі – УІЖ). – 1972. – № 5.
- Партийно-советская печать в годы Великой Отечественной войны: Сб. ст. / Сост. С. Жуков и А. Мишурус. – М., 1964.
- Сергеев Н.И. Роль газеты Правда в воспитании патриотизма советских воинов в период Великой Отечественной войны (1941–1945). – М., 1955.
- Алехина А.С. Советская публицистика периода Великой Отечественной войны. – М., 1988.
- Боевые традиции нашей печати: в помощь редакторам Краснофлотской газеты / Сост. А. Мишурус. – М.; Л., 1945.
- Газета в бою / Ред. В. Троянker. – М., 1942.
- Жуков С.И. Фронтная печать в годы Великой Отечественной войны. – М., 1968.
- Идеологическая работа КПСС в действующей армии. 1941–1945 гг. / Под ред. Г. Срединна. – М., 1985.
- Козлов Н. Фронтная печать в годы Великой Отечественной войны // Военно-исторический журнал. – 1981. – № 7.
- Корневский М.С. Советская военная публицистика: основные этапы становления и развития. – М., 1986.
- Кочуров А. Армейская газета в наступлении. – М., 1949.
- Лунев В.Н. Деятельность Коммунистической партии по организации и ведению контрпропаганды в Красной Армии в годы Великой войны // Вопросы Отечественной войны 1941–1945: Сб. науч. ст. – М., 1986. – № 31.
- Мишурус А.Л. Советская публицистика в годы Великой Отечественной войны. – М., 1980.
- Муксинов Р.З. Газета-воин. – Волгоград, 1972.
- Муксинов Р.З. Газета в бою. – Волгоград, 1968.
- Попов Н., Горохов Н. Советская военная печать в годы Великой Отечественной войны. 1941–1945. – М., 1981.
- Советская военная печать. Исторический очерк / Под ред. И. Портянкина. – М., 1960.
- Центральный державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 4620. – Оп. 4. – Спр. 25.
- Буряк Л.И. Партийно-радянська преса як джерело вивчення патріотичного виховання радянських людей у роки Великої Вітчизняної війни // УІЖ. – 1985. – № 5.
- Буряк Л.И. Печать как источник изучения опыта партийно-политического воспитания советских людей в годы Великой Отечественной войны (методика количественного анализа) // Научные труды по истории КПСС. – К., 1985. – Вып. 135.
- Войцеховская И.Н. Газета «Коммунист» и «Советская Украина» периода Великой Отечественной войны как источник изучения борьбы трудящихся против немецко-фашистских захватчиков: Дисс. ... канд. ист. наук. – К., 1987.
- Каюшин Н. Периодическая печать военных лет – один из источников истории // Военно-исторический журнал. – 1980. – № 1.
- Черноморский М.Н. Источниковедение истории СССР: советский период. – М., 1966.
- Варишавчик М.А. Историко-партийное источниковедение: теория, методология, методика. – М., 1984.
- Ранцевич О.В. Джерелознавство з історії Української РСР 1917–1941. – К., 1981.
- Лозицкий В.С. Партийно-советская печать Украины – активный помощник партии в мобилизации трудящихся республики на разгром немецко-фашистских захватчиков 1941 – 1945 гг.: Дисс. ... канд. ист. наук. – К., 1983.
- Мазило В.М. Роль преси України в мобілізації сил на відсіч фашистським агресорам у початковий період Великої Вітчизняної війни // УІЖ. – 1971 – № 3.
- Полковенко В.В. Українська радянська журналістика у Великій Вітчизняній війні. – К., 1975.
- Рубан В.А. І в труді, і в бою... (50 років української радянської преси). – К., 1967.
- Рубан В.А. Печать Украинской ССР // Многонациональная советская журналистика. – М., 1972.
- Рубан В.А. Печать Советской Украины // Многонациональная Советская журналистика. – М., 1975.
- Цуманенко М.В. Идейно-политическая работа в заключительный период Великой Отечественной войны (на материалах 1–4 Украинского фронтов). – Х., 1985.
- Цьох Й.Т. Преса Української РСР періоду Великої Вітчизняної війни. – Львів, 1984.
- Белинский Н.Я. Роль печати партийного подполья и партизанских формирований в мобилизации трудящихся на борьбу против фашистских оккупантов (1941–1944). На материалах западных областей Украинской ССР: Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. – К., 1975.
- Григорович Д.Ф. Политическая работа КПСС среди населения на временно оккупированной территории Украины. – К., 1980.
- Гутяньська О.В. Через лінію фронту. Газета «За Радянську Україну» у боротьбі проти німецько-фашистських загарбників. – К., 1980.
- Дем'янчук І.Л. Збіркою слова. Преса партійного підпілля і партизанських формувань періоду Великої Вітчизняної війни 1941–1945. – К., 1966.
- Дем'янчук І.Л. Партизанська преса України (1941–1944 рр.). – К., 1956.
- Слободянюк І.П. Славные страницы истории. Печать подполья и партизан в годы Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. – М., 1962.
- Ивлев И.А. Коммунистическая пропаганда среди населения оккупированной советской территории (1941–1944 гг.): Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. – М., 1986.
- Орлов Ю.Я. Крах немецко-фашистской пропаганды в период войны против СССР. – М., 1985.
- Юденков А.Ф., Ивлев И.А. Оружием контрпропаганды. Советская пропаганда среди населения оккупированных территорий СССР. 1941–1944. – М., 1988.
- Юденков А.Ф. Политическая работа партии среди населения оккупированных советских территорий (1941–1944 гг.). – М., 1971.

56. Байрау Д. Пропаганда как механизм агитации // *Отечественная история*. – 2008. – № 1.
57. Галузов Э. «Известия» на информационном и боевом фронтах // *Военно-исторический журнал*. – 2010. – № 11.
58. Мінгазутдінов А.Ф. Значення фронтової преси у пропаганді серед воїнів бойових традицій в ході визволення України від німецько-фашистських загарбників // *Сторінки воєнної історії України: Зб. наук. ст.* – Вип. 8. – Ч. 2. – К., 2004.
59. Овсепян Р. *История новейшей отечественной журналистики (февраль 1917 – 90-е гг.)*: Учеб. пос. – М., 1999.
60. Романенко Т.В. Радянська преса в Українській РСР на початку другої світової війни та в роки нацистської окупації (1939 – перша половина 1943) // *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*. – 2013. – № 1. – Ч. II.
61. Румянцев Н.И. Журналистика в военной шинели // *Военно-исторический журнал*. – 2011. – № 6.
62. Сегеда С.П. Створення та розвиток української військової преси (XX – початок XXI ст.). – Рівне, 2012.
63. Смірнова В.І. Колекція підпільно-партизанської преси України 1941–1944 рр. // *Архіви України*. – 2010. – № 5.
64. Шпаковская С. Советские газеты в годы Великой Отечественной войны // *Вопросы истории*. – 2014. – № 5.
65. Сімперович В.М. Газета «Британський союзник» як джерело вивчення історії Другої світової війни // *Архіви України*. – 2013. – № 3.
66. Антонюк Н.В. Українське культурне життя в «Генеральній Губернії» (1939–1944рр.): За матеріалами періодичної преси. – Львів, 1997.
67. Гедз В. Джерела до вивчення культурного життя в окупованому Києві // *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: Зб. наук. пр.* – К., 2007. – Ч. 15.
68. Гінда В.В. Українсько-німецьке футбольне протистояння в Україні (на матеріалах окупаційної преси) // *Сторінки воєнної історії України: Зб. наук. ст.* – Вип. 12. – К., 2009.
69. Андрющенко О. Окупаційна преса Дніпропетровщини (1941–1943 рр.): маніпулювання свідомістю аудиторії // *Вісник: Збірник наукових статей Київського міжнародного університету*. – Вип. 3. – К., 2004.
70. Антонюк Н. Список легальних періодичних видань, які виходили у Генеральній губернії (1939–1944 рр.). – Л., 1998.
71. Борисенко Т. «Краківські вісті» – український часопис Холмицини та Підляшшя // *Українська періодика: історія і сучасність / За ред. М. Романюка*. – Львів, 2000.
72. Гедз В.А. Газети «Українське Слово» та «Нове Українське Слово» як джерело з історії України періоду Другої світової війни (жовтень 1941 – вересень 1943): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2009.
73. Курилович К.М. Україномовна легальна періодика часів нацистської окупації (1939–1944): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Львів, 2008.
74. Лизанчук В.В. Газета «Станиславівське слово» (1925–1944 рр.) // *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / За ред. М. Романюка*. – Львів, 1996–1997. – Вип. III–IV.
75. Луцький О.І. Офіційна україномовна преса Галичини періоду німецької окупації (1941–1944рр.): умови і проблематика публікацій // *Українська періодика: історія і сучасність / Редкол.: М. Романюк та ін.* – Л., 1995.
76. Павлюк І. Преса Волині, Полісся, Холмицини та Підляшшя 1941–1944: історико-типологічний та ідеологічний аналіз // *Збірник праць науково-дослідного центру періодики*. – Львів, 2001. – Вип. 9.
77. Михайлюк М.В. *Періодична преса ОУН (М) у Києві восени 1941 р.: джерелознавчий аспект // Сторінки воєнної історії України: зб. наук. ст.* – К., 2005. – Вип. 9.
78. Сегеда С.П. Становлення української військової преси 1942–1953 рр. як складової системи інформаційно-пропагандистського забезпечення УПА // *Гілея: науковий вісник*. – К., 2010. – Вип. 40.
79. Стасюк О. *Видавничо-пропагандивна діяльність ОУН (1941–1953 рр.)*. – Львів, 2006.
80. Титаренко Д.М. Пропагандистська діяльність ОУН у Східній Україні під час нацистської окупації // *Друга світова війна і доля народів України*. – К., 2006.

Tretiak V.L. Military press in the Soviet Union during the Second World War: problems of historiography. Scientific work of domestic scientists, devoted the to the periodical additions of the armed forming's on the territory of the USSR in the years of the Second world war, is analyzed in the article.

Key words: historiography, Second world war, periodic seal, military press.

В. М. Сімперович

НАСТУПАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ (1943–1944 рр.): СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ

Висвітлюються основні досягнення сучасної вітчизняної історичної науки щодо вивчення наступально-стратегічних ініціатив Червоної армії на українських теренах у 1943–1944 рр. Виокремлюються характерні напрями, здобутки та тенденції тематично-історіографічного процесу, пропонується перспективні керунки подальшого дослідження проблеми.

Ключові слова: Україна, історіографія, наступальні операції, визвольні бої, Червона армія.

Дослідження наступальних боїв радянських військ на українських теренах в 1943–1944 рр. залишається вагомим сегментом вітчизняного історіографічного дискурсу в сучасній Україні. Значний пласт запропонованої наукової, мемуарної та популярної літератури спонукає до наукової рефлексії, з метою виявлення та визначення нових перспективних напрямів роботи, формулювання актуальних завдань та оптимальних шляхів їхнього вирішення.

Аналіз історіописання означеної проблеми обмежується деякими загальними та локальними аспектами, які знайшли відображення в окремих монографіях, дисертаціях і статтях, присвячених різноманітним проблемам Другої світової та Великої Вітчизняної (німецько-радянської) війн [1–3]. Зрозуміло, ці праці не мали на меті з'ясувати становлення й основні напрями сучасної вітчизняної історіографії визвольних боїв радянських військ на теренах України. Акцентовані вони лише на оцінці історіографічних надбань у розрізі тих завдань, що стояли перед дослідниками. Однак, зазначені та подібні до них, наукові розвідки можна розглядати як підготовчі щодо вивчення цієї теми. Беручи до уваги той факт, що досліджувана проблема в історичній науці висвітлена недостатньо, у запропонованій науковій статті окреслено характерні напрями та набутки тематичного історіографічного процесу; проаналізовано основні підсумки та перспективи її наукового дослідження.

Після відновлення суверенного статусу Української держави, історіографічний процес, пов'язаний із дослідженням проблеми, набув нових імпульсів розвитку: значно розширився діапазон наукового пошуку з різноманітних аспектів; помітно збільшився обсяг задокументованого нарративу, успішно апробованого в наукових працях; зріс якісний компонент історіографічного продукту, оновилися методологічні засади та методичний інструментарій. Науковій рефлексії зазнали раніше табуовані теми поразок, стратегічних і тактичних прорахунків командування, втрат радянських військ під час визвольних боїв за українські землі. Зникла обмеженість, ідеологічна патетика, пропагандистська спрямованість, відсутність неупередженого дослідницького погляду на проблему, чітка установка на «єдино правильний» партійний принцип наукового пізнання, політико-ідеологічні нашарування часів комуністичної епохи. Варто зауважити, що, за відносно короткий період існування незалежної України, відбулося суттєве прирощення історичних знань з історії наступальних боїв радянських військ на українських